

МА ДЗИЕН ЗЛАТНАТА СТУПА

Превод от китайски: Стефан Русинов, 2014

chitanka.info

Манастирът Гар е разположен между върховете Джомолунгма и Шиша Пангма. От най-високата му точка се виждат и двете богини^[1] със сребърните си одежди, надигнали глави към небосвода, сякаш се канят да се върнат в рая. Под манастира е изоставеният път към Непал. Навремето търговците и обикновените пътници са минавали по него. Отстрани се вие река, равната земя наоколо е засадена с ечемик и грах, а отгъток реката има голи камънаци, сред които стрък трева не никне — през лятото пастирите карат добитъка другаде. Преди на най-издигнатото място в манастира имало месингова ступа; чувал съм, че отдолу било заровено парче кост от мъдреца Миларепа^[2]. Сега от нея не е останало нищо освен основата. Другите постройки също са се сринали.

Хората тук оредяват с увеличаването на надморската височина. Тибетците в тази част са ниски и мудни. Всички подвижни неща — облаците, стадата, кучетата, разветите знамена, жената, която крачеше с дете на гърба, и аз, бродягата, който тъкмо пристигаше — мърдахме като на забавен каданс. Най-непоносимо бе главоболието: усещаш как от слепоочията ти надолу зейва процеп и непрекъснато те подсеща, че на раменете си имаш глава, която всеки момент може да се разтвори като покрива на обсерватория. Половината ти спомени се изпаряват. Там забравих как изглежда бившата ми съпруга, въпреки че точно тя беше причината за моето злополучно скитосване. Забравих също всички световни философи и писатели. Малкият ми мозък обаче си оставаше в пълна изправност и някои много стари неща, за които отдавна не се бях сещал, изплуваха съвсем ясно пред очите ми. Например ключът, който загубих преди шест години — внезапно си спомних как падна под леглото, зад дъската, върху която държах куфарите си. В момента, в който го изпуснах, ми се присъни, че една мишка се стресна от издрънчаването му, после го грабна, отиде до чекмеджето на бюрото, отвори го и затършува из него с нарастващо разочарование: изсипа хапчетата ми за стомах, лапна две, след което натика ключа зад дъската.

Седях задъхан на улицата. Няколко деца и кучета мълчаливо ме наобиколиха. Едни гледаха лицето и косата ми, други — дрехите, брадата, фотоапарата. После налякаха бавно, а аз се поусмигнах между задъхванията. Изправих се, извадих фалшивата си препоръка и попитах къде е селският съвет.

От недостига на кислород и селският секретар, учил в общинската гимназия, беше станал флегматичен. Отне му една цигара време да прочете препоръката, едва-едва ми се усмихна и чак след пет минути свали усмивката от лицето си. Казах му, че съм дошъл да катеря Джомолунгма и съм изпратен от еди-кой си вестник с държавно задание. Той отговори, че сам не бива: миналата година пак идвал един самичък, даже си написал завещанието. Като се върнал след две седмици, лицето му било мораво от студ, носът и ушите — гангрениасали, та се наложило да го закарат в окръжната болница и цял месец му спасявали живота. Не всеки може да докосне лицето на смарагдената богиня. Каза също, че в полите на Джомолунгма течала ледена река, където, и да не измръзнеш до смърт, ледените късове ще те смажат. Отчаях се. Предложи ми да се кача на някакъв хълм, от който се виждал Джомолунгма. Там имало порутен непалски манастир, а в подножието още живеели хора.

Същия ден ме заведе до селцето под манастира Гар.

Отдалеч изглеждаше, че в селцето има само кошари. Виждаха се каменни покриви на не повече от метър над земята, а хора нямаше никакви. Пръстта беше рохкава, от стъпките ни се вдигаше прах, който бавно се понасяше и застиваше във въздуха. Изпод оградата на една от землянките лениво пропълзя куче и небрежно изляя, след което от дупката под покривната ѝ плоча надникна лице на момиче, веднага се скри, сетне пак се подаде, този път заедно с половината му тяло. В лявата си ръка държеше парче огледало, а с дясната се решеше. Улицата беше тясна, по нея — само пръст и камъни. Секретарят ми посочи една къща и каза, че била на негов познат:

— Дай ми една кутия цигари и ще те пусне да преспиш у тях. Той е най-възрастният човек в селото.

Двамата се подпряхме на каменния покрив и се мушнахме под земята. Вътре не се виждаше нищо освен няколко гаснещи въглена, но се чуваше как някой седи и пъхти. Там именно пренощувах и чух следната история. (Вярно, заради временната парализа на главния ми мозък тогава, както и заради превода, тя изглежда абсолютно лишена от логика. А вследствие от странната активност на малкия ми мозък някои детайли са така кристални, че няма как да са измислени. Най-нелепото е, че действието се развива преди четиристотин години, а разказвачът говори от първа ръка.)

На единайсет години станах чирак при майстор Санбуча. По онова време строежът на месинговата ступа в Гар тъкмо беше започнал и аз заживях с него и жена му в манастира. Казаха ми, че майсторът и госпожа Куладжоли са непалци, но той бил роден от тази страна на Джомолунгма (баща ми умря от болест по стария път за Непал). Прочут златар беше, кажи-речи всички тукашни жени носеха неговите накити.

Майстор Санбуча се зае с направата на златния връх. Цялата ступа щеше да бъде отлята от месинг, а връхът ѝ — от чисто злато. Занаята го научих през тези седем години. Госпожа Куладжоли беше по-млада от майстора с почти трийсет години. Избягала с него и тук вдигнали своята лъжесватба^[3]. Майсторът я срещнал в Непал. Куладжоли била пленена от изящните украшения, които правел. Сега беше почти на трийсет, а нямаше и една бръчка; на ноздрата ѝ бе закичен сапфир, който ми напомняше за свещената чистота на езерото Манасаровар. Всяка сутрин прибираше косата си, очертаваше пътя по средата с червен прашец синдур и накрая мацваше цинобър между очите си. Най-хубавите накити на Санбуча красяха нейното тяло.

Изливането на месинговата ступа приключи след седем години. Тя приличаше на огромна камбана, чиято широка част щеше да легне върху каменна основа. Диаметърът ѝ отдолу беше четири метра, после ступата се стесняваше конусовидно. По издадените ръбове на всяко равнище висяха същества талисмани със звънчета в устите. Последното, четвърто равнище бе доста по-широко, като плосък покрив. Според майстора, то щеше да предпази ступата от дъжд и ръжда, а златния ѝ връх — от крадци. Околовръст бе украсено с тринайсет пауна. На височина месинговата ступа беше общо шестнайсет метра. Като изключим покрива и основата, всичко останало бе излято наведнъж. По стените на ступата майсторът изобрази житието на Шакиямуни^[4]. Връхът ѝ сам по себе си представляваше миниатюрна златна ступа, в нишите на която бяха гравирани шестнайсетте бодхисатви — нямаше и петдесет сантиметра, но под изкусните ръце на майстора се получи безценен шедьовър. Вътрешността на върха беше куха, за да се наниже на месинговия прът, който се подаваше от ступата.

От малък съм жилав, нося на труд, майсторът много ме харесваше. Казваше, че моите бижута със скъпоценни камъни са по-здрави и по-хубави от неговите. Госпожа Куладжоли беше още по-добра с мен и често ми запазваше по малко от вкусотиите, които приготвяше за майстора. Един път, като бях на тринайсет, майсторът отиде в Дансанг да си набави леярска смес, щеше да остане там цял месец. Преди да тръгне, ме накара да се преместя в неговата стая. Беше го страх ламите от храма да не спят с Куладжоли. Вечерта Куладжоли ме извика да легна до нея, на втората вечер се пресегна и ме опипа, та сетне само да усетех мириса ѝ, се разтрепервах. От цялото ѝ тяло се носеше миризма на мускус. После почна да вика гекото^[5] — като видеха, че съм заспал, и се наgrabваха. Само че стонове на Куладжоли все ме разбуждаха. Майсторът се върна и така и не посмях да му кажа.

Майсторът беше прехвърлил шейсетте, но си беше здрав, като изключим, че ходеше малко прегърбен. Къдрава коса покриваше раменете му, очите му бяха гарвановочерни, на главата си винаги носеше копринена лента. Не пиеше много, обичаше да се закача с жените, които идваха за накити, често сам вадеше сребро и изработваше обеци или шноли за онези, които харесваше. А когато им правеше талисмани или гривни, се възползваше от възможността да ги доближи.

С Куладжоли спях още преди отливката на месинговата ступа да е изстинала. Майсторът често се затваряше в отделна стая, където ваеше фигури на Буда, през нощта даже го вардеха няколко послушници. Разрешение да влизат там имаха само Куладжоли и Орне, ковчежникът на храма. С изграждането се занимавахме аз и няколко строители. Онази вечер, докато я гледах как размотава сарито си, не треперех, дори се усмихвах леко, сетне засмуках тялото ѝ като пиян. Оттогава станахме неразделни. Щом мръкнеше, тръгнах да я търся, надушвах миризмата ѝ и се шумугвах при нея. И посред бял ден подушвах дали си е в стаята, или при майстора.

Веднъж рано сутринта Куладжоли отиде в Нялам да размени едно-друго за масла и синдур, а следобеда я подуших да приближава, оставих пилата и се втурнах към хълма. Тъкмо тръгнах нагоре, и я срещнах. Тя легна припряно и отметна сарито. Майсторът ни завари да

се търкаляме. Срита ме, сетне ритна и Куладжоли, взе една сопа и почна да я налага.

Следващите няколко дни с госпожата не смеехме да се погледнем. Все изчакахме удобен момент.

Един ден тя внезапно нахлу в стаята ми. Лицето ѝ беше пребледняло, погледът ѝ — празен, застава пред мен и каза, че майсторът я оставил и заминал. Наистина бе заминал. После от манастира казаха, че липсва много злато, той го беше взел.

Поех работата по ступата. Ламите ги хвана страх, че и аз ще отпраша, и сложиха човек да ме пази. С Куладжоли заживяхме заедно. Тя беше много мила с мен, разправяше ми всякакви истории от Непал. Искаше да ида там с нея, казваше, че като пристигнем, ще вдигнем лъжесватба. Непал ѝ липсваше; говореше, че често сънува истинската сватба от детството си — тази с дюлевия плод, своя същински съпруг. Пазеше го и досега, показва ми го. Каза, че това е божество, с което не я е страх от нищо. Каза още, че като идем в Непал, ще ги накара да ми гадаят и ако съдбите ни не си пасват, ще ме напусне. Каза, че със Санбуча съдбите им не си пасвали и тя пристанала, понеже семейството ѝ не одобрявало сватбата с него.

След още десетина дни месинговата ступа стана готова. С Куладжоли си стегнахме багажа и се пригответихме да потеглим. Вечерта тя ми каза, че докато Санбуча правел златния връх, тя често влизала при него да гледа и била наясно как се сваля: в центъра на мандалата^[6] под хилядоръкия Авалокитешвара имало златен ключ, а механизмът, отварящ вратичката към ключа, се намирал под златния Ваджрапани^[7] — изричаш тайното заклинание *ом фужиро лоциша*, повдигаш статуетката, дръпваш златната врата и вземаш ключа. Тайното заклинание го знаел само кхенпото^[8] на манастира. Помислих малко и я посъветвах да не рискува: ако ламите ни хванеха, повече нямаше да мръднем оттам, а като нищо щяха и да ни претрепят. Тя обаче каза, че е намислила нещо.

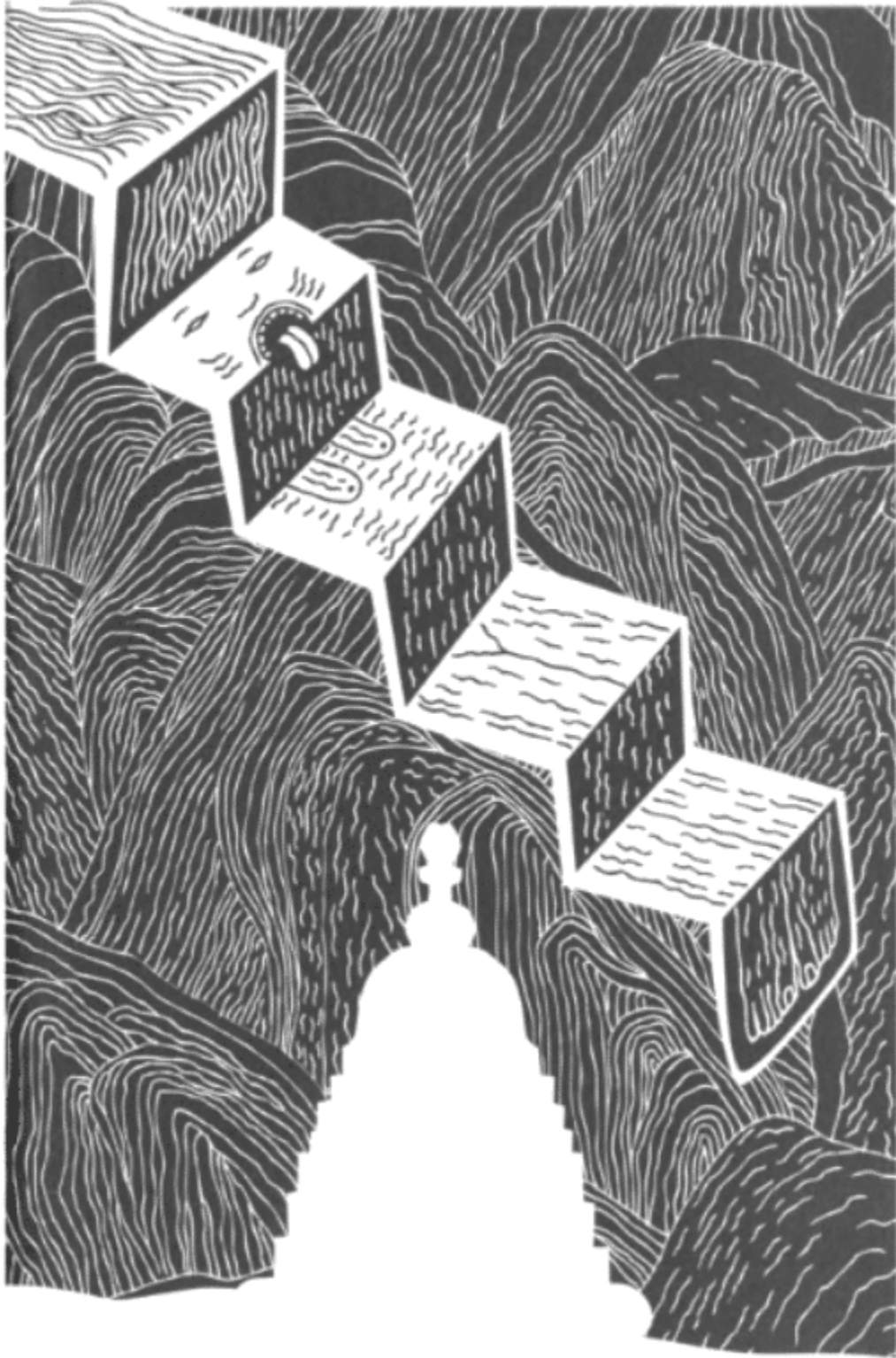
Излезе след полунощ.

На следващия ден призори някой заблъска по вратата: Куладжоли се била покатерила върху ступата и не можела да слезе. Целият храм се впусна към хълма. Наистина го беше сторила. Свалила бе златния връх, но месинговият прът вътре я беше пронизал между бедрата и беше проникнал дълбоко в тялото ѝ. Сега, при гърченето ѝ, той ту се

удължаваше, ту се скъсяваше пред погледа и сякаш постепенно набъбваше, докато накрая тя съвсем спря да мърда.

Златният връх бе паднал на покрива на четвъртото равнище; всички ламии се втрещиха от страх. Отидох да взема стълба, по която да се покатеря, но в мига, в който я опрях в ступата, тя се подпали. Опарих се и отскочих назад — месингът беше нажежен, все едно току-що отлят. След това дойде кхенпото. Първо нареди да свалят златния връх с един прът, сетне нагласи ритуалното място и започна да произнася заклинание срещу бедствия. Пороят се изля почти веднага, гъст дим обгърна ступата, но тя се нажежи още повече, дъждовните капки страшно гърмяха по повърхността ѝ.

Димът се разсея едва след няколко дни. Куладжоли още стърчеше там, мъртва. От тялото ѝ се носеше познатият мирис. Аз и ламите се гласяхме да си заминем, а кхенпото твърдеше, че мястото не било за храм, понеже там се намирало едното око на морския Цар на драконите — храмът всъщност трябвало да се построи отвъд реката, в подножието на планината. Само дето аз просто не можех да си ида. Не усещах ли мириса на Куладжоли, рухвах.

*Един ден хвъркна като хартиена от върха на ступата, сгънах я и
слязох от планината.*

Когато ламите се изнесоха, се преместих в най-голямата от опразнените стаи, така че да бдя над нея непрекъснато. Понякога я чувах да стене нощем, все едно се сношава с някого. За две години лека-полека изсъхна, въртеше се на вятъра като ветропоказател. Като спираше да духа, лицето ѝ все гледаше към нейното родно място. Пътят натам беше между върховете на две богини — Джомолунгма и Шиша Пангма. Накрая кожата ѝ избеля като сняг, само косата ѝ ставаше все по-черна и лъскава. Един ден хвъркна като хартиена от върха на ступата, сгънах я и слязох от планината.

След края на разказа си той посочи стената и каза:

— Ей това е тя.

Изправих се рязко. Заради недостига на кислород от очите ми излязоха свитки. Приблжих се и я пипнах — на допир беше горе-долу като овча кожа, но с гладка коса. Драснах клечка кибрит и забелязах кръглата дупка на бедрото, под черното окосмение. После селският секретар ми каза, че старият бижутер никога не давал у тях да се пали огън.

На следващия ден изкачих планината. Както казах в началото, от месинговата ступа бяха останали само купчина камъни. Когато си тръгнах от селото, забелязах, че прахта още се рее във въздуха. Няколко момичета с камъни на гръб влачеха крака по склона, на всеки няколко крачки спираха да си поемат въздух и ми се усмихваха. Едното от тях бе същото, което излезе от каменната къща и се реса срещу мен. Имаше пищни гърди; забелязах още, че второто копче на ризата ѝ се е откъснало — двете крайчета бяха здраво захванати с безопасна игла, която предано пазеше тялото на своята собственичка.

---

[1] Тибетците вярват, че всеки връх е обиталище на божество. — Б.пр. ↑

[2] Миларепа (ок. 1052 — ок. 1135) — прочут тибетски йогин, поет и учител, живял през XI-XII в. — Б.пр. ↑

[3] Обичай на неварците, един от етносите, населяващи Непал: жените се бракосъчетават за първи път като деца за твърдия плод на бенгалската дюля (*Aegle marmelos*), символ на бог Вишну, на плодовитост и на вечния брак. Бидейки плодът „същинският“ съпруг

на неварките, всяка сватба с мъж впоследствие се смята за лъжовна. — Б.пр. ↑

[4] Шакиямуни — вж. Буда. — Б.пр. ↑

[5] Геко — отговорник за дисциплината в тибетските манастири. — Б.пр. ↑

[6] Мандала („кръг“, санскр.) — обредно изображение от вписани окръжности и квадрати, което представлява Вселената и Чистата земя на бодхисатвите, будите и боговете. Прави се по най-разнообразни начини — бродирана, изрисувана с цветен пясък, като релеф върху метал или дърво. Служи за медитация, освещаване на пространството и пр. — Б.пр. ↑

[7] Ваджрапани — един от най-важните бодхисатви, редом с Авалокитешвара и Манджушри, символ на мощта на Буда. — Б.пр. ↑

[8] Кхенпо — „игумен“ в тибетски манастир, старши будистки монах, отговорен за ръкополагането на по-младите. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.